

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 94(477)«2014/2018»

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/4.1>**Ананьїн О.В.**Головний експертно-криміналістичний центр
Державної прикордонної служби України

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В 2014–2018 РР.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті визначено історичні етапи та пріоритетні тенденції реформування національної прикордонної інституції під час російської збройної агресії у період 2014–2018 рр. Події 2014 р. засвідчили про обмеженість можливостей Державної прикордонної служби України ефективно виконувати поставлені завдання в умовах ведення активних бойових дій. Тому перед державним керівництвом постали актуальні завдання щодо комплексного реформування системи забезпечення прикордонної безпеки. У статті зазначено, що головною метою реформ у національній прикордонній інституції визначалося підвищення її спроможності із захисту державного кордону, охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні шляхом реалізації прикордонної політики в умовах російської агресії. За участі експертів прикордонного відомства було опрацьовано ряд нормативно-правових актів у сфері національної безпеки та документи стратегічного планування на близьку і середню перспективу. На основі створеної нормативно-правової бази вдалося поетапно протягом 2014–2018 рр. провести реформування Державної прикордонної служби України. На першому етапі посилено військову складову, технічне оснащення прикордонних підрозділів та здійснено нарощення щільності охорони державного кордону на Сході України. На другому етапі модернізовано організаційну структуру прикордонної інституції відповідно до військової загрози, забезпечено спільну охорону державного кордону з рядом держав-членів та держав-партнерів ЄС, удосконалено державні механізми щодо залучення до охорони кордону військових формувань та правоохоронних органів. Таким чином державному керівництву України вдалося створити необхідну нормативно-правову базу з метою подальшого розвитку національної прикордонної інституції як правоохоронного органу спеціального призначення, який здатний виконувати завдання на державному кордоні в умовах гібридної війни.

Ключові слова: Державна прикордонна служба, реформування, історичний аспект, гібридна агресія, прикордонна безпека, нормативно-правове забезпечення, державний кордон.

Постановка проблеми. Російська агресія та нові геополітичні перспективи України після набуття нею статусу кандидата для вступу в ЄС вимагають пошуку шляхів подальшого розвитку національної прикордонної інституції, а також переосмислення попереднього історичного досвіду на підставі критичного аналізу реформ, проведених у Державній прикордонній службі України (далі – Держприкордонслужба).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика нормативно-правового забезпечення реформування національної прикордонної інституції неодноразово ставала предметом досліджень сучасних вчених та експертів. Так Л. Баран здійснив загальний огляд концептуальних та про-

грамних документів, прийнятих у 2014–2016 рр., відповідно до яких відбувалася системна модернізація Держприкордонслужби, з урахуванням впливу військової загрози від РФ. У результаті експерт дійшов висновку: «Всі заходи з реформування здійснювалися відповідно до затверджених Урядом концептуальних документів в рамках загального розвитку правоохоронної системи України. Цьому передувала підготовча робота та участь експертів Державної прикордонної служби України в розробці документів державного рівня» [1, с. 11]. О. Мейко проаналізував нормативно-правову базу щодо формування організаційно-штатної структури прикордонних підрозділів, урахуовуючи значення правового фундаменту

функціонування всієї Держприкордонслужби. На основі цього аналізу О. Мейко стверджував, що: «правоохоронне відомство пройшло логічний шлях у своєму розвитку від військ до служби з метою якісної реалізації реформістських процесів, щоб відповідати не лише європейським, але і світовим стандартам» [2, с. 150]. В. Нікіфоренко та І. Кукін сформулювали основні етапи розвитку Держприкордонслужби з урахуванням нових геополітичних умов, в яких Україна опинилася після 2014 р. Науковці звертали увагу на виокремлення нових векторів реалізації державної політики з прикордонної безпеки які пов'язані з необхідністю захисту і охорони державного кордону, із врахуванням національного досвіду з питань удосконалення нормативно-правової бази України [3; 4]. Вивчаючи різні аспекти законодавства України щодо забезпечення прикордонної безпеки В. Нікіфоренко справедливо зазначав: «...сьогоднішня система нормативно-правового забезпечення національної безпеки України у сфері захисту та охорони державного кордону виявилася неготовою до протидії викликам та загрозам, зокрема ефективно протистояти російсько-терористичній агресії» [5, с. 115]. Проблеми нормативно-правового забезпечення прикордонної безпеки України в умовах російської агресії досліджував С. Дейнеко. Визначаючи значення нормативно-правових документів України у сфері прикордонної безпеки він справедливо зазначав, що рівень нормативно-правових актів дозволяє забезпечити ефективну реалізацію політики безпеки у сфері захисту державного кордону, основний зміст якої спрямований на створення та підтримання балансу між необхідним рівнем безпеки державного кордону та збереженням його відкритості для законного транскордонного співробітництва [6, с. 177]. Ю. Михайлова досліджувала повноваження та стратегічні завдання національної прикордонної інституції які були спрямовані на забезпечення прикордонної безпеки. Тим самим, визначаючи місце Держприкордонслужби у системі суб'єктів забезпечення національної безпеки України [7].

Отже, беручи до уваги напрацювання сучасних вчених та не применшуючи їхнього наукового внеску доводиться констатувати, що вивчення історичного досвіду нормативно-правового забезпечення реформ в Держприкордонслужбі після 2014 р. мало фрагментарний характер, лише в рамках загальних досліджень правової системи у сфері прикордонної безпеки. Водночас, варто відзначити про те, що наразі кількість наукових публікацій, пов'язаних з питаннями історії нор-

мативно-правового забезпечення в сфері прикордонної безпеки України вкрай обмежена, тому обумовлена необхідність у проведенні подальших наукових пошуків із цієї проблематики. Представлена публікація є продовженням досліджень автора щодо історії реформування Держприкордонслужби [8; 9].

Постановка завдання. На основі вивчення нормативно-правових документів, затверджених в 2014–2018 рр., визначити основні історичні етапи та пріоритетні тенденції реформування Держприкордонслужби в заявлений період.

Виклад основного матеріалу. До 2014 р. трансформація прикордонної інституції України із військового формування в правоохоронний орган відбувалася в загальному контексті демократичних реформ, які проводилися в Україні на шляху до заявленої євроінтеграції [10]. Станом на 2014 р. Держприкордонслужба являла собою правоохоронний орган європейського зразка. В результаті проведених реформ, її організаційна структура та система управління була побудована на зразок прикордонних інституцій держав Європейського Союзу [10].

Російська агресія продемонструвала обмеженість можливостей національної прикордонної інституції протидіяти новим загрозам в умовах ведення гібридної війни. У 2014 р. військово-політична обстановка, пов'язана з тимчасовою окупацією РФ українського Криму, стрімким розгортанням бойових дій на Донбасі, ускладненням суспільної ситуації в південних прикордонних областях України та воєнною загрозою з боку РФ вимагала від державного керівництва України негайного реагування на ситуацію та вживання відповідних заходів із забезпечення національної безпеки.

13 квітня 2014 р., через загрозу територіальній цілісності, суверенітету, із метою протидії розповсюдження тероризму, організованого російськими спецслужбами у східних областях України, необхідність застосування сил усіх складових сектору безпеки і оборони, державним керівництвом України було введено у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» України». [11]. Так розпочалася антитерористична операція (далі – АТО) в межах Донецької та Луганської областей.

Досвід участі органів (підрозділів) Держприкордонслужби в АТО продемонстрував, що для ефективного виконання завдань у районах ведення бойових дій прикордонна інституція потребувала

відновлення воєнного потенціалу, який в результаті попередніх реформ було значно знижено. З цією метою за пропозиціями Адміністрації Держприкордонслужби було внесено відповідні зміни до Закону України «Про Державну прикордонну службу України» щодо припинення збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України, відбиття вторгнення на територію України збройних формувань, ліквідації диверсійно-розвідувальних груп тощо [12].

Зниження інтенсивності бойових дій на українському Донбасі та стабілізація так званої лінії зіткнення (розмежування) в окремих районах Донецької та Луганської областей інтенсифікували військово-політичні процеси пов'язані з локалізацією збройного конфлікту. Перед міністерствами та службами сектору безпеки і оборони України постало актуальне завдання щодо недопущення розповсюдження тероризму, зброї та проникнення диверсійно-розвідувальних груп на іншу територію України, де діяли законні органи державної влади. Разом з цим під час процесу стабілізації лінії зіткнення (розмежування) українській Уряд мав забезпечити виконання статті 33 Конституції, яка гарантує кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, свободу пересування та вільний вибір місця проживання за винятком обмежень, які встановлюються законом [13]. Як наслідок, постала необхідність встановлення особливого правового режиму у смузі безпеки вздовж лінії зіткнення (розмежування) в окремих районах Донецької та Луганської областей [14]. У забезпеченні цього правового режиму Держприкордонслужба брала участь разом з іншими правоохоронними органами МВС України. Але діяльність прикордонного відомства щодо охорони лінії зіткнення (розмежування) не було врегульовано відповідними нормативно-правовими актами. Зокрема, на законодавчому рівні було обмежене здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю. З метою вирішення цих питань Адміністрацією Держприкордонслужби було ініційовано внесення відповідних змін до закону «Про боротьбу з тероризмом» [15]. Крім того прикордонне відомство активно долучалося до розробки нових нормативних документів, зокрема, тих, що регламентували пропуск через лінію зіткнення (розмежування) [16].

Продовження з боку РФ ведення проти України гібридної війни, збереження воєнної загрози та погіршення загальної соціально-економічної ситуації в країні вимагали від державного керівництва організації та забезпечення принципово

нового рівня прикордонної безпеки. У таких військово-політичних умовах Держприкордонслужба протягом наступних років була активним учасником, в межах компетенції, процесу щодо комплексного реформування сектору безпеки і оборони України.

На першочерговому етапі особливості діяльності Держприкордонслужби як правоохоронного органу вимагали щоб всі заходи з реформування здійснювалися відповідно до затверджених Урядом концептуальних документів в рамках загального розвитку правоохоронної системи України. Цьому передувала підготовча робота та участь у 2015–2016 рр. експертів Держприкордонслужби в розробці стратегічних та концептуальних документів: Стратегії національної безпеки України [17]; Воєнної доктрини [18]; Стратегічного оборонного бюлетеня [19]; Концепції розвитку сектору безпеки і оборони [20]. Зазначені документи визначали основні напрями державної політики у сфері національної безпеки, у тому числі щодо розвитку прикордонної інституції на близьку та середню перспективу, а також розширення її повноважень у сфері реагування на кризові ситуації на державному кордоні.

На основі вищезазначених документів та в рамках загальної реформи органів внутрішніх справ [21], а також лібералізації ЄС візового режиму для України [22] Адміністрацією Держприкордонслужби було розроблено ряд стратегічних документів, зокрема: Стратегію розвитку Державної прикордонної служби України [23]; План заходів щодо інженерно-технічного облаштування кордону з РФ, територій прилеглих до районів проведення антитерористичної операції та тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим [24]; План заходів з організації оперативної охорони державного кордону з державами-членами ЄС – Республікою Польща, Словацькою Республікою, Румунією та Угорщиною, а також з Республікою Молдова [25]; Концепцію інтегрованого управління кордонами [26] та План її реалізації [27]. Зазначені документи визначали цілі, напрями, завдання та систему індикаторів з реформування Держприкордонслужби, які було необхідно досягти на близьку і середню перспективу.

Головною метою оновленої Концепції інтегрованого управління кордонами (2015 р.) було визначено координацію уповноважених державних органів для комплексного реагування на загрози у сфері прикордонної безпеки та створення умов для законної транскордонної діяль-

ності. Принциповими відмінностями оновленої Концепції від попередньої Концепції (2010 р.) стали: розширення кола суб'єктів інтегрованого управління кордонами – з чотирьох до десяти (Держприкордонслужба, Державна міграційна служба, МВС, МЗС, Мінінфраструктури, Міністерство оборони, СБУ, Державна фіскальна служба, Національна поліція, Національна гвардія); нормативне закріплення впровадження в Україні європейської моделі інтегрованого управління кордонами; визначення механізмів взаємодії на національному і міжнародному рівнях, а також напрямів з мінімізації загроз прикордонній безпеці [26].

Виходячи із інформаційно-аналітичних документів Адміністрації Держприкордонслужби за 2015–2018 рр. [28–31] головною стратегічною метою реформування національної прикордонної інституції було визначено підвищення її спроможності з охорони (оборони) державного кордону, охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні шляхом реалізації політики у сфері прикордонної безпеки в умовах російської агресії, з урахуванням розвитку інформаційної, оперативної, технічної, фізичної складових охорони кордону.

Таким чином, виходячи із вищезначеного правомірно стверджувати, що реформування Держприкордонслужби в заявлений період 2014 – 2018 рр. відбувався поетапно.

На першому етапі (2014–2017): модернізовано державний механізм залучення до охорони державного кордону та суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні інших правоохоронних органів та Збройних Сил України; побудовано систему охорони державного кордону на східній ділянці з урахуванням загроз гібридної війни; нарощено щільність охорони державного кордону на Сході; посилено військову складову та технічне оснащення прикордонників.

На другому етапі (2017–2018): забезпечено спільну оперативну охорону державного кордону з низкою держав-членів ЄС та з Молдовою; переоснащено підрозділи сучасними зразками озброєння та бойової техніки; удосконалено державні механізми щодо залучення громадян до охорони державного кордону та здійснення демократичного цивільного контролю.

Прийняття та впровадження положень вищезазначених концептуальних документів надали змоги Держприкордонслужбі досягти певних позитивних результатів. Зокрема, у повному обсязі виконано рекомендації ЄС в рамках візової

лібералізації, та створено основну законодавчу базу для реалізації основних напрямів діяльності та подальшого розвитку Держприкордонслужби визначених на 2018 р. [31, с. 9].

Згідно інформаційно-аналітичних документів Адміністрації Держприкордонслужби за 2018 р. подальший розвиток прикордонної інституції у 2018 р. передбачався шляхом реалізації наступних основних напрямів діяльності:

- підвищення рівня боєздатності Держприкордонслужби та її готовності до захисту державного кордону; розвиток прикордонної інфраструктури; інженерно-технічне облаштування державного кордону та територій, прилеглих до районів проведення АТО та тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим;

- розвиток інтегрованого управління кордонами, як механізму забезпечення прикордонної безпеки з урахуванням кращого міжнародного досвіду;

- підготовка до охорони тимчасово неконترلюваних ділянок державного кордону після відновлення територіальної цілісності України;

- підвищення рівня довіри громадян до Держприкордонслужби, зміцнення засад національно-патріотичного виховання [31, с. 9].

Крім того, варто відзначити, що реалізація всіх заходів з реформування відбувалася в рамках виконання загальної стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ України [32].

Висновки. Отже, проведене дослідження показало, що реформування Держприкордонслужби в період 2014–2018 рр. відбувалося в контексті загальної реформи сектору безпеки і оборони, а також в рамках розвитку МВС України.

Пріоритетними тенденціями реформування національної прикордонної інституції на визначених історичних етапах доцільно вважати: збереження статусу Держприкордонслужби як правоохоронного органу разом із нарощенням військового потенціалу, з розширенням повноважень та відповідальності; забезпечення виконання правил, встановлених ЄС з метою досягнення лібералізації візового режиму для України.

Головною метою реформування Держприкордонслужби в період 2014–2018 рр. було модернізація національної прикордонної інституції як складової сектору безпеки і оборони, що здатна: брати участь у межах компетенції в обороні держави; здійснювати захист національних інтересів на державному кордоні у воєнних умовах шляхом координації діяльності військових формувань і правоохоронних

органів; забезпечити готовність України до охорони майбутніх зовнішніх східних кордонів ЄС.

Перспективами подальших розробок у даному напрямі доцільно вважати дослідження

історичного досвіду з реформування Держприкордонслужби відповідно до напрямів державної політики у сфері прикордонної безпеки під час проведення Операції об'єднаних сил.

Список літератури:

1. Баран Л. Основи розвитку Державної прикордонної служби України у контексті реформування сектору безпеки і оборони України протягом 2014 – 2014 років. *Війна на Донбасі. 2014–2017 рр.* : зб. наук. праць за матер. III Всеукр. наук. військ.-істор. конф., м. Київ. 19 квітня 2018 р. Київ : НВІМУ. 2018. С. 11–13.
2. Мейко О. В. Нормативно-правові аспекти формування організаційно-штатних структур прикордонних підрозділів. *Право та державне управління*. 2020. № 1. Том 2. С. 148–151.
3. Нікіфоренко В., Кукін І. Державна прикордонна служба України: основні етапи та перспективи розвитку. *Наука і правоохорона*. 2022. № 4. С. 27–40.
4. Нікіфоренко В. Узагальнення історичних періодів формування та розвитку в Україні системи інтегрованого управління кордонами. *Право України*. 2020. № 7. С. 260–274.
5. Нікіфоренко В. Аналіз законодавчого та нормативно-правового забезпечення прикордонної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 17. С. 114–117.
6. Дейнеко С. В. Правове регулювання розвитку політики у сфері інтегрованого управління державним кордоном України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19–20. С. 172–178.
7. Михайлова Ю. О. Роль та місце Державної прикордонної служби у системі суб'єктів забезпечення національної безпеки України. *Форум права*. 2017. № 4. С. 152–158.
8. Кабачинський М. Ананьїн О. Нормативно-правове забезпечення реформування Державної прикордонної служби України в період антитерористичної операції (2014–2018 роки): історико-правовий аналіз. *Сектор безпеки і оборони України на захисті національних інтересів: актуальні проблеми та завдання в умовах воєнного стану* : тези II Міжнар. наук.-практ. конф. 23 лист. 2023 р. Хмельницький : НАДПСУ, 2024. С. 779–781.
9. Ананьїн О. Стан Державної прикордонної служби України на передодні російської агресії 2014 р. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. № 2 (62). Рр. 42–47.
10. Біла книга – 2013. Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України. Київ : ТОВ «Дорадо-Друк», 2014. 101 с.
11. Рішення РНБО України від 13.04.2014 «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України». Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/405/2014> [дата звернення: 10.11.2024].
12. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV (із змінами). Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> [дата звернення: 11.11.2024].
13. Конституція України. Ліга: Закон : інформаційно-правова система: веб-сайт. URL: https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K?an=23&q=%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F&is_no_morph=false&lang=ua¶gr_mode=truehtml [дата звернення: 11.11.2024].
14. Бурлін В. В. Питання діяльності підрозділів та органів охорони державного кордону на межі з тимчасово окупованими територіями. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України* : тези VIII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 10 груд. 2015 р. Хмельницький : НАДПСУ, 2015. С. 6–7.
15. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV (із змінами). Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> [дата звернення: 12.11.2024].
16. Про затвердження Тимчасового порядку контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей: наказ Першого заступника керівника Антитерористичного центру при СБУ (керівника Антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей) від 22.01.2015 р. № 27-ог. *Zakon online* : веб-сайт. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/111290__111290 [дата звернення: 12.11.2024].
17. Стратегія національної безпеки : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р., затверджене указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text> [дата звернення: 13.11.2024].

18. Воєнна доктрина України : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02.09.2015 р., затверджене указом Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text> [дата звернення: 13.11.2024].
19. Стратегічний оборонний бюлетень : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.05.2016 р., затверджене указом Президента України від 06.06.2016 р. № 240/2016. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/240/2016#Text> [дата звернення: 14.11.2024].
20. Концепція розвитку сектору безпеки і оборони : рішення РНБО від 04.03.2016 р., затверджена указом Президента України від 14.03.2016 р. № 92/2016. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-16#Text> [дата звернення: 15.11.2024].
21. Кіщенко С. Реформа системи органів внутрішніх справ: аналіз державних рішень. Київ : Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). 2015. 41 с.
22. Про затвердження Національного плану заходів з виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 805-р. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2014-%D1%80#Text> [дата звернення: 16.11.2024].
23. Стратегія розвитку Державної прикордонної служби України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1189-р. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1189-2015-%D1%80#Text> [дата звернення: 17.11.2024].
24. Про затвердження плану заходів щодо інженерно-технічного облаштування українсько-російського державного кордону в межах Чернігівської, Сумської, Харківської та Луганської областей, українсько-молдовського державного кордону, територій, прилеглих до адміністративної межі з тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 р. № 439-р. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2015-%D1%80#Text> [дата звернення: 17.11.2024].
25. Про затвердження плану заходів з організації спільної оперативної охорони державного кордону з державами-членами Європейського Союзу – Республікою Польща, Словацькою Республікою, Румунією та Угорщиною, а також з Республікою Молдова : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 р. № 695-р. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2015-%D1%80#Text> [дата звернення: 18.11.2024].
26. Концепція інтегрованого управління кордонами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 1149-р. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1149-2015-%D1%80#Text> [дата звернення: 19.11.2024].
27. План реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.08.2016 р. № 626-р. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/626-2016-%D1%80#Text> [дата звернення: 20.11.2024].
28. Біла книга – 2015. Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України. Київ : Арт Економі, 2016. 240 с.
29. Біла книга – 2016. Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України. Київ : Арт Економі, 2017. 120 с.
30. Біла книга – 2017. Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України. Адміністрація ДПСУ. Київ : «Фенікс», 2018. 120 с.
31. Біла книга – 2018. Стратегічний бюлетень прикордонної безпеки України. Адміністрація ДПСУ. Київ : «Фенікс», 2019. 109 с.
32. Про схвалення Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 1023-р. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80#Text> [дата звернення: 11.11.2024].

Ananin O.V. REFORM OF THE STATE BORDER SERVICE OF UKRAINE IN 2014–2018: HISTORICAL ASPECT

The article identifies the historical stages and priority trends in reforming the national border institution during the Russian armed aggression in 2014-2018. Events of 2014 testified to the limited capabilities of the State Border Guard Service of Ukraine to effectively carry out the assigned tasks in the conditions of active hostilities. Therefore, the state leadership faced urgent tasks regarding the comprehensive reform of the border security system. The article notes that the main goal of the reforms of the national border guard institution was

to increase its capacity to protect the state border, to protect Ukraine's sovereign rights in its exclusive (maritime) economic zone by implementing border policy in the context of Russian aggression. With the participation of border agency experts, a number of normative legal acts in the field of national security and strategic planning documents for the near and medium term were developed. On the basis of the created normative and legal framework, it was possible in stages during 2014-2018. reform the State Border Service of Ukraine. At the first stage, the military component and technical equipment of border units were strengthened, and the density of state border protection in the East of Ukraine was increased. At the second stage, the organizational structure of the border institution was modernized in accordance with the military threat, joint protection of the state border with a number of EU member states and partner states was ensured, and state mechanisms for the involvement of military formations and law enforcement agencies in border protection were improved. In this way, the state leadership of Ukraine managed to create the necessary regulatory and legal framework for the further development of the national border institution as a special law enforcement body capable of protecting national interests at the state border in conditions of hybrid warfare.

Key words: *State border service, reformation, historical aspect, hybrid aggression, border security, regulatory and legal support, state border.*